

CHINA EN NEDERLAND, 1972-2012

# 40 JAAR diplomatieke betrekkingen

Dit jaar vieren China en Nederland dat ze veertig jaar geleden, in mei 1972, diplomatieke betrekkingen op ambassadeursniveau aangingen. Verschillende initiatieven waaronder een Dutch Week Shanghai 2012 en een aantal tentoonstellingen en culturele evenementen in beide landen, dragen bij aan de feestelijke aandacht voor de Chinees-Nederlandse betrekkingen. Bij deze festiviteiten wordt uiteraard vooruitgekeken naar manieren om de relatie verder te verstevigen. Tegelijkertijd is het aanleiding om terug te kijken op de diplomatieke betrekkingen tussen Nederland en China in de afgelopen veertig jaar.

## Het eerste diplomatieke verdrag dateert van 1863, maar is in Chinese ogen een ‘ongelijk’ verdrag, omdat het tot stand kwam in een koloniale context

Het is zeker niet zo dat China en Nederland voor 1972 geen diplomatieke betrekkingen met elkaar hadden. In de zeventiende en achttiende eeuw stuurde de Verenigde Oost-Indische Compagnie, als agent van de Nederlandse staat voor economische en politieke betrekkingen in Azië, tijdelijke gezantschappen naar Peking. In 1863 sloten Nederland en China een verdrag voor het aangaan van diplomatieke betrekkingen. Hierdoor verkreeg Nederland voor het eerst het recht om een permanente gezant in China te stationeren, wat in 1872 ook gebeurde. Vanaf 1881 had China ook een gezant die in Nederland geaccrediteerd was, hoewel deze functie aanvankelijk vanuit het Chinese gezantschap in Berlijn werd uitgeoefend. Omdat Nederland en China tijdens de Tweede Wereldoorlog bondgenoten waren, werden de diplomatieke betrekkingen in 1943 tot ambassadeursniveau verhoogd.

Zes jaar later echter verloor de toenmalige Chinese Nationalistische regering de burgeroorlog tegen de Communistische oppositie. Nadat in 1949 de Volksrepubliek China werd uitgeroepen onderhandelde Nederland met de nieuwe Chinese regering over het aangaan

van diplomatieke betrekkingen. In 1954 kwamen de twee landen overeen zaakgelastigden uit te wisselen. China weigerde ‘volledige’ diplomatieke betrekkingen op ambassadeursniveau aan te gaan zolang Nederland steun gaf aan het lidmaatschap van Taiwan in de Verenigde Naties. Als bondgenoot van de Verenigde Staten volgde Nederland echter het Amerikaanse beleid dat erop was gericht China buiten de VN te houden. Begin jaren zeventig zochten de VS en China toenadering tot elkaar en besloot de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties China te aanvaarden als lid en Taiwan het lidmaatschap te ontnemen. Pas toen was de weg vrij voor het herstellen van de Nederlands-Chinese diplomatieke betrekkingen op het hoogste niveau. Na

een reeks bilaterale onderhandelingen besloten de twee landen op 18 mei 1972, aangekondigd via een gezamenlijk communiqué, om diplomatieke relaties op ambassadeursniveau aan te gaan.

Het eerste diplomatieke verdrag dateert dus al van 1863, maar dat was en is in Chinese ogen een ‘ongelijk’ en dus ongewenst verdrag omdat het tot stand kwam in een koloniale context. Verder gingen China en Nederland in 1943





voor het eerst diplomatieke betrekkingen op ambassadeursniveau aan, maar de toenmalige Chinese regering was een politieke en militaire vijand van de huidige. En de overeenkomst van 1954 leidde slechts tot beperkte diplomatieke betrekkingen. Het gevolg van dit alles is dat we nu slechts veertig jaar diplomatieke betrekkingen viert. Overigens zijn de betrekkingen sinds 1972 ook niet steeds op hetzelfde niveau gebleven. Van 1981 tot 1984 was de relatie tijdelijk weer verlaagd door China naar zaakgelastigden-niveau als reactie op het besluit van de Nederlandse overheid om een exportvergunning te verlenen voor de levering van twee onderzeeboten aan Taiwan.

### Handels- en investeringsrelaties

De lange voorgeschiedenis van de diplomatieke relatie neemt niet weg dat de overeenkomst uit 1972 wel degelijk een belangrijk keerpunt is. Het maakte de weg vrij voor een intensivering van de bilaterale relatie, in de eerste plaats op economisch gebied. Het werd vanaf 1972 eerst geleidelijk en daarna steeds sneller gemakkelijker voor Nederlandse en Chinese bedrijven om zaken met elkaar te doen. De economische hervormingen die Deng Xiaoping eind jaren '70 invoerde droegen bij aan een verkleining van de ideologische afstand in de wederzijdse betrekkingen en leidden tot een vergaande openstel-

ling van China voor buitenlandse producten en investeringen. De wens van China om zich te moderniseren creëerde kansen voor het Nederlandse bedrijfsleven. In 1999 startte de Chinese overheid een beleid om Chinese bedrijven te stimuleren in het buitenland te investeren en in 2001 trad China toe tot de Wereldhandelsorganisatie. Sindsdien zijn de internationale activiteiten van Chinese ondernemingen sterk toegenomen, ook in Nederland.

De handels- en investeringsrelaties vormen momenteel het belangrijkste thema in de Nederlands-Chinese betrekkingen. Nederland speelt onder meer vanwege de Rotterdamse haven een belangrijke rol in de economische betrekkingen van China met de Europese Unie, in het bijzonder die met Duitsland. Nederland is mede daardoor al voor negen jaar op rij, na Duitsland, de grootste handelspartner van China binnen de EU, de belangrijkste exportmarkt voor China. De totale waarde van de handel tussen Nederland en China bedraagt momenteel meer dan 50 miljard euro per jaar, waarvan de import uit China het grootste deel beslaat. Grote Nederlandse ondernemingen hebben aanzienlijke investeringen in China gedaan en het aantal Chinese investeringen in Nederland neemt snel toe. Meer dan 300 Chinese bedrijven hebben inmiddels hun deuren in Nederland geopend, voornamelijk in de financiële, logistieke en telecomunicatiesector. Mede door de sterke opkomst van China en de economische crisis in Europa zijn economische verhoudingen tussen beide landen belangrijker dan ooit tevoren. China speelt een centrale rol in de wereldwijde machtsverschuiving die momenteel plaatsvindt. In deze context is het voor Nederland steeds belangrijker geworden om zijn relatie met China via de EU vorm te geven. Tegelijkertijd blijft Nederland ook zoeken naar versterking van de bilaterale samenwerking met China. In 2007 hebben de twee landen daarom afgesproken een bilateraal coördinatiemecha-

# Nederland speelt onder meer vanwege de Rotterdamse haven een belangrijke rol in de economische betrekkingen van China met de Europese Unie

nisme op te zetten met jaarlijkse diplomatieke consultaties. Zo is de samenwerking op juridisch gebied en de ontwikkeling van de Chinese rechtsstaat de afgelopen jaren geïntensiveerd. Ook op het gebied van landbouw, innovatie en wetenschap, duurzaamheid (China worstelt met een groeiende vraag naar energie), milieu en water, en op het gebied van cultuur is de afgelopen jaren een sterke nadruk komen te liggen. China ziet Nederland tevens als een belangrijke logistieke partner binnen de EU. Anno 2012 zijn de Nederlands-Chinese betrekkingen veelzijdiger en in elk geval voor Nederland belangrijker dan ooit tevoren.

## Onderzeeboten en mensenrechten

Ondanks het snelle tempo waarin de Chinees-Nederlandse betrekkingen zich verdiept en verbreed hebben, is het niet zo dat ze in de afgelopen veertig jaar helemaal probleemloos zijn verlopen. Al genoemd is de boze reactie van China in 1981 op het Nederlandse besluit om onderzeeboten naar Taiwan te exporteren. Pas nadat de Nederlandse regering een vervolgorder vanuit Taiwan voor nog eens twee onderzeeboten blokkeerde, liet China in 1984 toe dat de diplomatieke relatie weer op ambassadeursniveau werd teruggebracht. Vijf jaar later was Nederland aan de beurt om de diplomatieke betrekkingen met China tijdelijk te bevriezen, in reactie op de gewelddadige onderdrukking van de studentendemonstraties door het Chinese leger in Peking en andere grote steden. Overigens ging Nederland niet zo ver om zijn ambassadeur terug te roepen. Een laatste, relatief kleine verstoring van de diplomatieke relatie vond plaats in 1997, toen Nederland als EU-voorzitter steun gaf aan een voor China kritische resolutie bij de mensenrechtencommissie in Genève. De regering in Peking reageerde door een bezoek van de Nederlandse minister van Economische Zaken, inclusief een grote handelsmissie, aan China uit te stellen.



Mensenrechten zijn ook nu nog een gevoelig onderwerp, net als de status van Taiwan (en daarnaast ook Tibet en Xinjiang). Verder is er aan Nederlandse zijde al sinds de dagen van de VOC onvrede over beperkte markttoegang in China. Overige aandachtspunten, waarvan sommige vooral op EU-niveau een rol spelen, zijn China's wens om van de EU de status van markteconomie te krijgen, het voortbestaan van het wapenembargo dat de EU sinds 1989 tegen China handhaaft, de ongewenste dan wel te beperkte technologieoverdracht tussen Europese en Chinese ondernemingen en kennisinstellingen en de toegankelijkheid van de EU voor Chinese investeringen. Tenslotte is ook relevant dat Nederland een bondgenoot van de Verenigde Staten is, terwijl onduidelijk is hoe de geopolitieke rivaliteit tussen de VS en China zich zal ontwikkelen.

Dat China Nederland als een belangrijke partner beschouwt, is af te meten aan het niveau van ambtelijke bezoeken aan Nederland. In mei 2012 bezocht Wu Bangguo, voorzitter van het Permanente Comité van het Nationaal Volkscongres, Nederland ter gelegenheid van veertig jaar diplomatieke betrekkingen op ambassadeursniveau. Tijdens het bezoek onderhield Wu zich onder meer met koningin Beatrix en premier Rutte. China is bezig met het imple-

In reactie op de gewelddadige onderdrukking van de studentendemonstraties werden de diplomatieke betrekkingen met China in 1989 tijdelijk bevroren



menteren van het twaalfde vijfjarenplan dat de nadruk legt op een herstructurering van de economie en een transformatie van het economische groeipatroon. Nederland kan daar op de eerder genoemde terreinen aan meewerken, mede gefaciliteerd door het uitgebreide Nederlandse postennetwerk dat er sinds 1972 is ontstaan, maar ook door de komst van Chinese bedrijven naar Nederland. Zoals kort en bondig samengevat in een beleidsnotitie van het Ministerie van Buitenlandse Zaken: “Nederland wenst een stabiel, verantwoordelijk en duurzaam China. Dit zal er immers toe bijdragen dat de kansen die in China liggen, ook daadwerkelijk tot rijpheid komen. Daarbij heeft China zelf belang bij een betrouwbaar, effectief, invloedrijk en vernieuwend Nederland.” De onderlinge diplomatieke betrekkingen zijn in de afgelopen decennia in een steeds rustiger vaarwater terechtgekomen, terwijl de economische en culturele betrekkingen juist sterk zijn toegenomen. Voorlopig blijven echter politieke gevoeligheden en belangentegenstellingen op de achtergrond nog steeds een rol spelen.

**Maurice Fermont** is master student in International Affairs aan de Beijing University en de London School of Economics and Political Science.

**Frans-Paul van der Putten** is senior onderzoeker bij Instituut Clingendael.

## SYMPOSIUM

# 40 JAAR diplomatieke betrekkingen Nederland-China

Dit jaar is het veertig jaar geleden dat Nederland en China diplomatieke betrekkingen vestigden op ambassadeursniveau. Naar aanleiding daarvan organiseert de VNC een toekomstgericht symposium in den Haag op vrijdag 19 oktober 2012. Het symposium (voertaal Engels) wordt georganiseerd in samenwerking met het Ministerie van Buitenlandse Zaken, de Chinese Ambassade, de Gemeente den Haag en de Westholland Foreign Investment Agency. De heer Dr. Bernard Bot zal dagvoorzitter zijn. Nadere mededelingen over het symposium zullen onder meer te lezen zijn op [www.vnc-china.nl](http://www.vnc-china.nl).